

Братислав Иванов

ЙЕРОГЛИФИТЕ

Ново преработено издание

София, 2026

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Братислав Иванов, автор, 2026
© Издателство „Изток-Запад“, 2026

ISBN 978-619-01-1746-9

БРАТИСЛАВ ИВАНОВ

ЙЕРОГЛИФИТЕ

НОВО ПРЕРАБОТЕНО ИЗДАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР	7
КИТАЙСКИТЕ ЙЕРОГЛИФИ	9
От легендите към историята	9
Древните писмени стилове	10
Гадателните надписи	10
Бронзовите надписи.....	14
Големият печат и йероглифите от шестте царства.....	15
От първата стандартизация до днес.....	17
Малкият печат.....	17
Чиновническото писмо	18
Нормативното писмо.....	18
Писмената реформа от дваисети век.....	19
КИТАЙСКИТЕ ЙЕРОГЛИФИ В ЯПОНИЯ	21
Първи сведения и артефакти	21
Четене на йероглифите	24
Четенето <i>джион</i>	24
Четенето <i>джикун</i>	25
Четене на йероглифните съчетания	26
Четене по <i>джион</i>	26
Четене по <i>джикун</i>	26
Смесени четения	26
Семантичен запис	27
Първите текстове	27
Японски йероглифи	29
Пътят към азбуката	30
<i>Ман'югана</i>	30
<i>Окототен</i>	32

Подреждане на азбуката	33
Стихотворението <i>ироха</i>	33
Таблицата <i>gojūon</i>	34
Функции на азбуката	35
Пунктуационни знаци	36
Латиницата	37
За българската транскрипция	39
ГРАФЕМИКА	41
Черти	41
Последователност на изписването	43
Графеми и ключове	45
Разпределение на ключовете по честота	64
Разпределение на йероглифите по честота	65
Ключове и йероглифи със специфични значения	70
Етимология на често срещани ключове	72
СЕМИОТИЧНА ТИПОЛОГИЯ	91
Пиктограми	92
Индекси	92
Асоциативни комплекси	93
Пиктофонетични йероглифи	94
Заимствани йероглифи	96
Видоизменени йероглифи	96
ТИПОЛОГИЯ НА КИТАЙСКАТА ПИСМЕНОСТ	97
Етимология на сто йероглифа	97
Йероглифите като логограми	198
Йероглифите като визуални метафори	200
Културни конотации на йероглифите	201
БИБЛИОГРАФИЯ	203

ПРЕДГОВОР

*Светът е йероглифното
писмо на боговете.*

Ф. Юнге

Внаши дни йероглифи се използват на първо място в китайскоезичния ареал, а извън него – в Корея (Северна и Южна) и Япония. В Северна Корея обаче след 1953 г. йероглифи практически не се използват, а в Южна Корея се провежда политика за постепенно преминаване към националната азбука, като обявеният гратисен период продължава и до днес. От друга страна, и в училищните, и в университетските програми е предвидено изучаването на определен йероглифен минимум.

Единствената страна извън китайскоезичния ареал, в която бъдещето на йероглифите в националната писменост не се поставя под съмнение, е Япония, но в нея пак йероглифите се използват заедно с фонетична азбука.

Необходимо е да уточним, че терминът „йероглиф“ за назоваване на китайските писмени знаци е разпространен главно в България и Русия. В англоезичната китаистика йероглифите се наричат Chinese characters, а в немската – Chinesische Zeichen. Самите китайци наричат йероглифите Hànzì (произнася се *хандзъ*) по името на династията Хан (206 г.пр.Хр.–220 г.сл. Хр.), към края на която се утвърждава китайското нормативно писмо, известно като *кайшу*.

Въпросът за типологията на йероглифните писмености все още е дискуссионен. Както пише Ян Асман (2001: 261–266), подценяването на тези писмености е топос на западните историци на писмото. Има две основни причини за това.

- Първо, повечето европейски лингвисти постулират предпоставената теза за линейно развитие на писмото от пиктография към фонография – теза, която отразява етноцентричните възгледи на своите адепти, а не анализа на връзката между език и писмо.

- Второ, йероглифите се разглеждат единствено като елементи на графична система за фиксиране на речта, без да се отчита тяхната образност, която придава на понятието „писмена култура“ много по-обхватен смисъл (Асман, 2001: 267–268).

Към края на миналото хилядолетие изследванията върху типологията на писмото навлизат в криза, предизвикана от опитите да се вдъхне нов живот на традиционния за западния свят фоноцентризм.

Основните положения на неофоноцентризма са изложени в публикации на Джон ДеФрансис (DeFrancis, 1984) и Джеймс Маршъл Ънгър (Unger, 2004; 2014). Целта на споменатите автори е да докажат, че няма ясни граници между буквените и йероглифните писмености, което пък им дава основание да твърдят, че и китайската йероглифна писменост също е фонетична (DeFrancis 1984: 133).

В поредица публикации Зев Хендъл отхвърля гледната точка на Ънгър и ДеФрансис, като формулира ясни критерии за разграничаване на двата основни типа писмени системи – фонографските и логографските (Handel, 2013; 2015; 2019).

В съвременната китайска филология приоритетно значение се придава на тезата, че историята на китайската цивилизация не просто е записана с йероглифи, тя е записана и в графичната структура на самите йероглифи. За да се стигне до този втори семиотичен пласт на йероглифите, те трябва да се изучават в диахрония като система.

Напоследък значително внимание се отделя и на темата за йероглифите като визуални метафори. Тъй като множество абстрактни понятия трудно могат да бъдат представени пряко чрез пиктограми, те се представят метафорично. Така например, наблюдавайки птиците, завръщащи се в гнездата си на залез слънце, китайците предават понятието „запад“ чрез пиктограма на птица, завърнала се в гнездото си.

В книгата, която този път предлагам на читателите, основно внимание е отделено на два въпроса: 1) етимологията на китайските йероглифи и 2) адаптирането им към особеностите на японския език, който в типологично отношение се различава съществено от китайския. Това е минималният необходим контекст, в който може да се проследи връзката между типологичните особености на езика и неговата писмена система.

Братислав Иванов